

Na de vrijlating der inheemsen zijn er op Nederlands-Borneo ca. elfhonderd Knil-krijgsgevangenen overgebleven: ca. vierhonderd in Pontianak (zie kaart XIV op pag. 632) die later naar Brits-Borneo werden verplaatst, en ca. zeventien elders op Borneo, van wie zich de grootste groep, ca. vijfhonderd, in Balikpapan bevond. Kleinere aantallen waren in kampen op Tarakan, in Samarinda en in Bandjermasin opgesloten.

Ook op Nederlands-Borneo zijn Knil-krijgsgevangenen ter dood gebracht wegens een poging om te vluchten: drie. Zij ontsnapten midden juni '42 uit hun kamp te Pontianak (als zodanig fungeerde het missiehuis). Dat zij ontbraken, werd 's avonds door de kampoude aan de Japanse wacht gerapporteerd. Onmiddellijk werd een grote opsporingsactie op touw gezet – het was de zoon van de sultan van Pontianak die met een groepje inheemsen de drie vluchtelingen op ca. 20 km afstand van Pontianak wist te vinden¹; zij werden aan de Japanners uitgeleverd. Hun executie vond aan de oever van de Kapoeas plaats ten aanschouwen van talrijke inheemsen die met gongslagen opgeroepen waren, en van alle krijgsgevangen Knil-officieren. Toen dezen zich hadden opgesteld, 'werden', zo verklaarde een hunner in maart '46²,

'de drie militairen het kamp binnengebracht. Hun handen waren met kettingen op de rug gebonden, hun ruggen waren totaal kapot geslagen . . . Zij waren geblinddoekt en ik kon duidelijk zien aan hun wankelende gang dat zij reeds een ontzettende behandeling achter de rug hadden . . . Na enkele ogenblikken kregen zij ieder een mok water. Daarna werden ze naar de rivier gevoerd en zag ik hoe één van hen waarschijnlijk een gebed deed, aangezien zijn lippen prevelden en zijn gelaat omhoog was gericht.

. . . De lichamen . . . werden na onthoofding in de rivier geschopt.'

Nadien werd de groep uit Pontianak naar Kuching op Brits-Borneo overgebracht.

Voorts weten wij van de krijgsgevangenen op Borneo slechts dat zij hard moesten werken bij de aanleg van wegen en vliegvelden, dat vooral op Tarakan hun situatie moeilijk was en dat van de groep te Balikpapan, welke in '45 kort voor de landing van MacArthurs troepen naar een Japans

¹ Wij herinneren er aan dat de sultan zelf begin '44 in Japanse detentie bezweek. ² Tekst: *NI*, p. 235–36.